

Dnr: Fi2025/01857

Svar på remiss av betänkandet *Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)*

Industriarbetsgivarna har tagit del av betänkandet *Fler möjligheter till ökat välbefinnande (SOU 2025:96)*, och avger härmed vårt svar.

Industriarbetsgivarna är en arbetsgivarorganisation för företag verksamma inom svensk basindustri, dvs. stål-, metall, gruv-, massa-, pappers-, sågverks-, byggnadsämnes- och buteljglasindustri samt svetsmekanisk industri. Svensk basindustri är en stark motor för svensk ekonomi och står för en nettoexport på cirka 135 miljarder kronor och cirka 260 miljarder kronor i sammanlagt exportvärde. Industriarbetsgivarna företräder drygt 1 000 svenska och utlandsägda företag med cirka 90 000 anställda.

Övergripande synpunkter

Sverige har under de senaste decennierna haft en mycket svag tillväxt i produktiviteten. Denna utveckling är ett globalt fenomen och inte unik för Sverige. I viss utsträckning är nedväxlingen en normalisering efter den starka utvecklingen under tidigare decennier som drevs av globalisering, teknologiska språng och avreglerade kapitalmarknader. Effekterna av dessa förändringar och reformer har efterhand gradvis klingat av med vikande produktivitetstillväxt som följd.

Sverige kan inte ensamt vända den globala trenden, men vi kan påverka och förbättra inhemska förutsättningar som är av betydelse för produktivitetens utveckling.

Det finns i dagsläget flera hinder för ökad tillväxt i produktiviteten, bland annat brister i elsystem, långa och osäkra tillståndprocesser och eftersatt infrastruktur samt brister i kompetensförsörjningen. Därtill hämmar höga skatter på arbete arbetsmarknadens funktionssätt genom att begränsa både utbud och efterfrågan. Samtidigt försvårar reglerna för arbetskraftsinvandring tillgången till nödvändig internationell kompetens. Även en ökad regelbörda inom EU skadar industrins förmåga att växa och anställa och regelbördan slår mot företagens produktivitet, eftersom det kräver tid och resurser att implementera och följa upp.

För att hantera ovanstående utmaningar krävs politiska beslut. Med en tydlig politisk vilja och fokus på att stärka svensk konkurrenskraft på ett hållbart sätt, genom ambitiösa mål och effektiva styrmedel, finns förutsättningar att öka tillväxten i produktiviteten och skapa ökat välbefinnande. Det är viktigt att inse att det är brådskande. Våra konkurrentländer mobiliserar

snabbt och kraftfullt för att öka sin konkurrenskraft och för att genomföra en klimatomställning ofta genom omfattande statliga satsningar. Sverige måste förhålla sig till denna realitet.

Den ökade regionaliseringen, statliga ingrepp i resursanvändningen i Europa och globalt, tilltagande handelshinder och utvecklingen mot en mer multipolär värld är negativa förutsättningar för ett land som Sverige, vars ekonomi är starkt beroende av frihandel och konkurrensneutralitet, inte minst inom EU.

Basindustrin, som Industriarbetsgivarna representerar, exporterar största delen av det som produceras. Basindustrin spelar en central roll för sysselsättning i hela landet och därmed för finansieringen av välfärden. Det osäkra världsläget har medfört att stora delar av basindustrin är hårt pressade av global konkurrens och vikande efterfrågan. Världskonjunkturen är svår att påverka för ett land som Sverige, men det finns inhemska strukturella åtgärder som politiken kan och bör vidta. Våra medlemsföretag möter allt fler hinder som håller tillbaka produktivitetstillväxten och den gröna, digitala omställningen: regelverk som inte fungerar ändamålsenligt, ökade rapporteringskrav, tidskrävande och oförutsägbara tillståndprocesser, brister i infrastrukturen, en stelbent arbetsmarknad och osäkerhet kring energisystemet.

En nyckelroll på svensk arbetsmarknad

Exportberoendet innebär att basindustrin och övrig exportinriktad industri har en nyckelroll på arbetsmarknaden. En grundbult i den svenska arbetsmarknadsmodellen är exportindustrins normsättande roll för lönebildningen. Som konkurrensutsatt sektor måste kostnadsutvecklingen följa konkurrentländernas, och hela ekonomins centrala löneavtal anpassas efter produktivitets- och kostnadsutvecklingen i basindustrin och den exporterande tillverkningsindustrin annars riskerar industrin att tappa marknadsandelar. Denna modell, som idag är etablerad genom Industriavtalet, är en viktig tillgång och det är avgörande att den nuvarande ordningen består så att svenska arbetskraftskostnader inte drar ifrån relativt våra konkurrentländer.

Mot bakgrund av ovanstående välkomnar Industriarbetsgivarna produktivitetskommissionens betänkande. Många ämnesområden som kommissionen behandlar är av stor betydelse för basindustrins företag. Vi har valt att kommentera de områden i produktivitetskommissionens betänkande som är av särskild vikt utifrån ett arbetsgivarperspektiv – *kapitel 3 om Teknisk utveckling, forskning och innovation* samt *kapitel 5 om Arbetsmarknad och kompetensförsörjning*.

Stockholm, den 4 februari 2026

Per Hidesten, Vd Industriarbetsgivarna

3. Teknisk utveckling, forskning och innovation

3.5 Bedömningar och förslag

3.5.8 Samhällsekonomiskt effektiva krisstöd

Förslag: Slopa det permanenta stödet vid korttidsarbete eftersom stöd till företag som drabbas av problem i ett normalt konjunkturläge riskerar hämma strukturomvandlingen.

Industriarbetsgivarna avstyrker förslaget att slopa det öppna och permanenta systemet för statligt stöd vid korttidsarbete. Ett välfungerande och konkurrenskraftigt öppet och permanent system för statligt stöd vid korttidsarbete är av mycket stor vikt för svensk industris konkurrenskraft

Produktivitetskommissionens oro att förekomsten av ett öppet och permanent system för korttidsarbete och möjligheten till stöd i samband med ett normalt konjunkturläge skulle riskera att hämma strukturomvandlingen är ogrundad. Denna oro för hämmad strukturomvandling saknar stöd såväl i hur själva regelverket för korttidsstöd är utformat som i data från Skatteverket som visar hur systemet har använts under de senaste årens lågkonjunktur. Enligt Skatteverkets databas har inget företag som sökt stöd sedan början av 2023 erhållit utbetalt stöd för korttidsarbete.

Industriarbetsgivarna konstaterar dock att dagens system för stöd vid korttidsarbete inte är tillräckligt konkurrenskraftigt i förhållande till motsvarande system i viktiga konkurrentländer. Det svenska systemet behöver reformeras utifrån de förslag som lämnats i betänkandet *En ny lag om stöd vid korttidsarbete – ett mer förutsägbart, förenklat och stärkt regelverk* (SOU 2022:65), vilket vi närmare redogör för i parterna inom industrins gemensamma [remissvar på detta betänkande](#). För att systemet för korttidsarbete ska vara användbart för industriföretag framöver och därmed att den eftersträlvade konkurrensneutraliteten mot andra relevanta länder uppnås måste systemet erbjuda konkurrenskraftig kostnadsavlyftning för företagen och präglas av ett enkelt, tydligt och förutsebart regelverk med begränsad administrativ belastning. Bedömningen av hur det svenska systemet bör utformas för att vara tillräckligt konkurrensneutralt tar sin utgångspunkt i rapporten *Korttidsarbete under Covid-19 – Systemen i viktiga konkurrentländer* som finns tillgänglig på Industrirådets hemsida (www.industriradet.se).

5. Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

5.3 Bedömningar och förslag

5.3.1 Underlätta högkvalificerad arbetskraftsinvandring

Produktivitetskommissionens bedömning: Sverige bör vara ett attraktivt land för högkvalificerade arbetskraftsinvandrare

Produktivitetskommissionen för ett välgrundat resonemang om att det finns utrymme för en större arbetskraftsinvandring, särskilt av högkvalificerad arbetskraft. Man för också ett resonemang om eventuella undantag från införande av ett lönegolv för arbetskraftsinvandring.

Arbetskraftsinvandring är en viktig komponent på den svenska arbetsmarknaden, inklusive de delar av industrin som Industriarbetsgivarna företräder.

Industriarbetsgivarna poängterar att högkvalificerad inte alltid är synonymt med personal som har högre lön än medianlönen. I dag råder det stor brist på kompetens både vad gäller tjänstemän och yrkesarbetare. Industriarbetsgivarna anser därför att ett införande av ett lönegolv kommer negativt påverka industrins möjlighet att rekrytera internationell kompetens – se IKEM – Innovations- och kemiindustrierna i Sveriges och Industriarbetsgivarnas gemensamma remissvar till betänkandet *Nya regler för arbetskraftsinvandring* (SOU 2024:15). Ett införande av ett lönegolv för arbetskraftsinvandring är fel väg framåt. Inom industrin har vi en väl fungerande struktur där det är parterna som ansvarar för en välfungerande lönebildning. Att från politiskt håll införa ett lönegolv inverkar negativt på denna lönebildningsmodell samt bidrar negativt till kompetensförsörjningen. Industrin är beroende av internationell kompetens inom olika yrken såväl i produktionen, som ingenjörer och forskare. Vi poängterar att arbetskraftsinvandring också behövs för att skapa attraktiva, välfungerande lokalsamhällen utanför storstadsregionerna där våra medlemsföretag inom basindustrin finns representerade och verkar. Dessa aspekter har helt utelämnats av produktivitetskommissionen.

Industriarbetsgivarna är positiva till många av förslagen som presenteras för att stärka Sveriges attraktivitet för högkvalificerade arbetskraftsinvandrare, men anser att förslagen om undantagen från lönegolvet måste vara fler och innefatta all kompetens där det finns stora brister på den svenska arbetsmarknaden – både på en nationell och lokal nivå.

Med ovanstående argumentation lämnar Industriarbetsgivarna förslaget utan erinran och hänvisar till vårt remissvar till betänkandet *Nya regler för arbetskraftsinvandring* (SOU 2024:15).

Industriarbetsgivarna tillstyrker förslaget kring att öka avdragen inom expertskatten.

5.3.2 Lönebildningen bör bli mer flexibel

Produktivitetskommissionens bedömning: Lönebildningen bör bli mer decentraliserad och flexibel så att relativlönerna i högre utsträckning tillåts spegla förändringar i efterfrågan på arbetskraft

Industriarbetsgivarna delar inte utgångspunkterna i bedömningen.

I enlighet med vad Produktivitetskommissionen själv anför kännetecknas den svenska modellen av stabilitet, men också av kontinuerliga anpassningar. Allt sedan 1997 har Industriavtalet varit en av de starkaste bidragande orsakerna till detta tillstånd. Perioden med Industriavtalet präglas av mycket få konfliktdagar på svensk arbetsmarknad och en kontrollerad, balanserad lönebildning som bidragit till reallöneutveckling och stärkt konkurrenskraft. Noterbart är att parterna under denna period i samförstånd även har hanterat exogena kriser såsom finanskrisen och pandemin. Det råder en stor enighet om att lönebildningen i Sverige under tiden med Industriavtalet har fungerat bra, och att Industriavtalet har tjänat Sverige väl.

Märket är den kostnadsram inom vilka de centrala riksavtalsförhandlingarna genomförs, ytterst med risk för konfliktåtgärder. Det är viktigt att betona att den centrala lönebildningen med märket normalt inte utgör något hinder för en lokal lönebildning på företagsnivå eller hindrar att i en rekryteringssituation erbjuda den lön man finner marknadsmässigt nödvändig.

Även om förutsättningarna på den svenska arbetsmarknaden till viss del har förändrats är utgångspunkterna för Industriavtalets kostnadsnormerande roll i allt väsentligt de samma som tidigare. Den exporterande industrin verkar på en globalt konkurrensutsatt marknad där företagen är pristagare utan möjlighet att vältra över kostnaderna för en för hög arbetskraftskostnadsutveckling på kunder. Parterna inom Industriavtalet förhandlar med det gemensamma ingångsvärdet att en misslyckad lönebildning slår direkt mot jobben och marknadsandelarna. En långsiktigt hållbar lönebildning avgörs av den internationella konkurrenskraften. Detta gäller inte endast för industrin utan för ett litet, exportberoende land som Sverige som helhet.

Produktivitetskommissionens förslag: Medlingsinstitutet ges i uppdrag att analysera hur en flexiblare lönebildning kan åstadkommas

Industriarbetsgivarna avstyrker förslaget.

Att lönebildningen hanteras av parterna, utan statlig inblandning, är en av grundpelarna i den svenska modellen. En otydlighet i denna ordning är ägnad att öppna för en politisering av lönebildningen och skulle rubba balansen i modellen. Ett uppdrag till Medlingsinstitutet utformat i enlighet med produktivitetskommissionens förslag kan påverka synen på opartiskhet och därmed förtroendet för myndigheten i dess viktiga uppdrag som medlare i arbetsmarknadskonflikter.

Produktivitetskommissionen framför vidare att det kan övervägas en förändring av Medlingsinstitutets instruktion och att därigenom öppna för myndigheten att medverka till avtal som överskrider märket på områden som kännetecknas av stor arbetskraftsbrist, samt ett inrättande av en "obalansnämnd" som parter ska kunna vända sig till för en offentlig bedömning. Det är Industrierbetsgivarnas uppfattning att sådana åtgärder allvarligt skulle skada grunderna för den svenska modellen och öppna för en statlig inblandning i lönebildningen.

Nuvarande instruktion till Medlingsinstitutet är fullt adekvat och kompatibel med en väl fungerande lönebildning, och bidrar till stabilitet till den svenska modellen. En förändring i linje med kommissionens resonemang skulle med stor sannolikhet leda till ett ökat antal varsel och konflikter, samt riskera att leda till en skadlig lönespiral och försämrade konkurrenskraft.

5.3.4 Mer ändamålsenliga och effektivare utbildningsval

Förslag: I syfte att möjliggöra kortare, mer intensiva och effektivare utbildningar för vissa yrkesroller tillåts Myndigheten för yrkeshögskolan att bevilja stöd till utbildningar som i dagsläget helt eller delvis tillgodoses av universitet och högskolor.

Industrierbetsgivarna lämnar förslaget utan erinran. Förslaget är svårt att analysera, och det är inte heller tydligt om man avser utbildningar som idag ges på högskola/universitet eller om det avser utbildning på SEQF-nivå 6 eller 7.

Yrkeshögskolan och dess struktur har visat sig vara väldigt effektiv och träffsäker. Utbildningarna resulterar i jobb, och detta mycket på grund av att utbildningarnas tillkomst och genomförande är helt beroende av näringslivets behov och deltagande. Industrierbetsgivarna är i grunden positiv till yrkeshögskolan och anser att fler utbildningar skulle kunna ske inom yrkeshögskolans struktur. Dock anser vi att utbildning som bygger på närhet till forskning fortsatt bör vara en del av högskolan och universiteten.

5.3.5 Stärk de nationella yrkesprogrammen på gymnasial nivå

Förslag: Inrätta en ny nationell yrkesutbildning på gymnasial nivå med lägre studietakt och sänkta behörighetskrav

Industrierbetsgivarna avstyrker förslaget och hänvisar till Industrierbetsgivarnas remissvar till utredningen *Fler vägar till arbetslivet*, SOU 2024:74.

I korthet är Industrierbetsgivarnas svar baserat på att det varken finns behov av denna typ av förkortade utbildningar, att de inte leder till anställningsbarhet, samt att det riskerar att tydligt försvaga kvalitet och attraktivitet till dagens yrkesutbildningar.

5.3.6 STEM och möjligheten att göra genomtänkta utbildningsval

Industriarbetsgivarna ser dessvärre inga konkreta förslag gällande en stärkt Studie- och yrkesvägledning i utredningens betänkande.

Industriarbetsgivarna ser gärna en stärkt Studie- och yrkesvägledning samt att fler läser STEM-utbildningar. Behovet av STEM-kompetenser är stor inom Industriarbetsgivarnas medlemsföretag samtidigt som bristen är stor.

Dessvärre ser vi inga konkreta förslag i utredningens betänkande. Inom Industrirådets gemensamma kompetensplattform Teknikcollege arbetar parterna mycket med attraktion till STEM-utbildningar, där Studie- och yrkesvägledning är en viktig komponent.

Industriarbetsgivarna hade därför gärna sett förslag kring hur detta arbete kan stärkas. Likaså efterlyser vi förslag hur lärarkompetensen inom teknikundervisningen inom grundskolan kan stärkas.

5.3.8 Ett mer träffsäkert omställningsstöd

Produktivitetskommissionen föreslår och argumenterar för förändringar inom trepartsöverenskommelsen om LAS och omställningsstudiestödet.

Industriarbetsgivarna tillstyrker förslaget om att ansökningsperioder och handläggning inom CSN dimensionernas så att de sökanden får besked innan terminsstart.

Industriarbetsgivarna anser att svar till sökanden ska ske snabbt och effektivt så att de sökanden får besked så snart som möjligt. Detta är viktigt inte bara för att sökanden ska få svar innan terminsstart, utan även för att kunna påbörja fristående kurser vid högskola, universitet, yrkeshögskola och vid kommunal utbildning. Dessutom är en snabb handläggningsprocess även viktig för arbetsgivaren som ska bevilja tjänstledighet och hitta ersättare till individen.

Kommissionen föreslår även en allmän översyn av urvalskriterier och finansieringen inom omställningsstudiestödet. Industriarbetsgivarna avstyrkes dessa förslag.

Utvärdering och uppföljning av systemet är rimligt men Produktivitetskommissionen nämner ett flertal argument som varken är korrekta eller passande. Faktum är att stödet söks av såväl tjänstemän som arbetare. Utbildning sker på både en grundläggande såväl som en avancerad nivå. Omställningsstudiestödet är positivt för den svenska arbetsmarknaden.

Omställningsstudiestödet är ett resultat av en förhandling som baseras på lång erfarenhet om omställning på arbetsmarknaden, och en förändring av de ursprungliga regelverken skulle riskera att inte bara försämra stödet utan även påverka uppgörelsen i sin helhet.

5.3.10 Stärk arbetsmarknadsutbildningen

Industriarbetsgivarna ställer sig positiv till att arbetsmarknadsutbildningarna borde öka i omfattning. Det är alldeles för få som går en arbetsmarknadsutbildning trots att utbildningarna ger kompetenser som möjliggör anställning inom stora delar av industrin.

En del av arbetsmarknadsutbildningarna som kommissionen inte tar upp är rekryteringsutbildningarna inom Arbetsförmedlingen. Det är en utbildningsform som utgår från arbetsgivarnas behov, och där arbetsgivarna själva är med i urvalsprocessen.

Industriarbetsgivarna hade önskat att utredningen hade gett förslag kring hur dessa utbildningar hade kunnat öka i volym och kvalitet.